

Z A P I S N I K

7. seje Komisije za zgodovino požarnega varstva in gasilstva ter kulturne dediščine GZS, ki je bila 24. junija 2025, ob 17. uri v sejni sobi Gasilske zveze Slovenije

PRISOTNI ČLANI KOMISIJE Franc Bradeško, Rok Boltar, Marinka Cempre Turk, Janez Liponik,
OPRAVIČENO ODSOTNI: Janez Fajfar, Jože Pezdirc, Janko Cerkenik

ODSOTEN: Dušan Štepec

OSTALI PRISOTNI:

- Anton Strah, Komisija za zgodovino GZ Trebnje
- Anton Bajc, Komisija za zgodovino GZ Trebnje
- Strokovna služba GZS, Jerneja Jelovčan Koselj

Sejo je z uvodnim pozdravom odprl predsednik Komisije za zgodovino GZS Franc Bradeško ter jo tudi vodil. Lepo je pozdravil vse prisotne in opravičil dva člana, ki se sestanka nista mogla udeležiti. Pove, da je dnevni red prilagojen, da na seji lahko sodelujeta tudi člana Komisije za zgodovino GZ Trebnje, Anton Bajc in Anton Strah, ki sta prisostvovala s predstavitvijo novega dodatnega gradiva za spremembo letnice ustanovitve GZ Trebnje pred letom 1955.

Dnevni red:

1. Predstavitev vloge GZ Trebnje za spremembo letnice ustanovitve Gasilske zveze Trebnje (vabljeni GZ Trebnje)
2. Pregled zapisnika 5. in 6. seje Komisije
3. Pregled vloge GZ Idrija in vloge GZ Goriške
4. Program izobraževanja za kronista
5. Monografija Gasilstvo na Slovenskem
6. Razno

Ad.1

Predstavitev vloge GZ Trebnje za spremembo letnice ustanovitve Gasilske zveze Trebnje

Predsednik Komisije je besedo predal Antonu Bajcu in Antonu Strahu, ki sta obrazložila novopridobljeno gradivo za dokazovanje ustanovitve GZ Trebnje pred letom 1955. Prosil ju je, naj predstavita dokument, ki opredeljuje datum nastanka pred letom 1955. Uvodoma Anton Bajc, predsednik Komisije za zgodovino GZ Trebnje, pove, da si je njihova komisija, ki v zdajšnji zasedbi 5 članov deluje od leta 2023, zadala nalogo, da do leta 2025 dobi podatke o delovanju zveze za 70-letnico GZ. Ko so začeli raziskovati, so v zapisnikih društev zasledili drug datum ustanovitve GZ. V ZAL – enota Novo mesto so našli datum 12. 12. 1948, ko naj bi bila ustanovljena Okrajna GZ Trebnje, skupaj s podatkom o medsebojnem sodelovanju OGZ Trebnje, GZ Mirna in GZ Mokronog.

Anton Strah, podpredsednik Komisije za zgodovino GZ Trebnje, poda širšo obrazložitev, da med letoma 1945 in 1947 niso dopuščali hierarhizacije, leta 1948 pa se je prvim zakonom o gasilstvu pri njih pod vodstvom Franja Bulca organiziralo delovanje zveze (ne trdijo, da je bilo tudi drugje tako). Nikakor žal ne uspejo dobiti listine o ustanovitvi – v požaru leta 1962 naj bi bil uničen arhiv občine, kjer je bila predvidoma tudi ta listina. Kot dokaze za obstoj manjših GZ, ki so se povezovalе v okrajno gasilsko zvezo (povezujejo občine Trebnje, Mirno in Mokronog), predložijo govor tov. Franja Bulca, sodelovanje delegata na pri ustanovitvi Gasilske zveze Ljudske republike Slovenije in Plenumih GZS po letu 1949, dokument o organizaciji tečajev za gasilca iz leta 1949, dokument z žigom OGZ Trebnje za odobritev kredita ... V obdobju pred letom 1955 so podeljevali čine, napredovali v nazivih ... Komisijo prosita, naj upoštevajo novopridobljene dokumente.

Marinka Cempren Turk se naveže njuna navajanja. Izpostavi še, da je bil sprejet zakon o gasilstvu v letu 1948, kar je bila podlaga za poznejšo ustanovitev GZS, enako nastane še pravilnik za izvajanje zakona o prostovoljnih gasilskih društvih, ki vključuje tudi OGZ. Začnejo se priprave na spremembe na nivoju SFRJ leta 1955 s sprejetjem splošnega zakona o ureditvi občin in okrajev, ki ji sledi LSS z zakonom o območjih okrajev in občin, s čimer zmanjšajo število občin na 130 in okrajev na 11. Ob tem GZS pristopi k ureditvi občinskih gasilskih zvez, kjer določen del nalog prenesejo na občinske gasilske zveze – tu je ureditev, da med društvo in okrajno gasilsko zvezo, ki je prevzela drugo funkcijo, vmes pa umestijo občinske gasilske zveze. Določen del nalog okrajnih GZ spustijo na nivo občinskih GZ – pravno gledano, to upoštevamo.

Izrecno poudari, da ne smemo enačiti okrajnih in občinskih GZ, zato je kot ustanovni uradni datum GZ leto 1955 (sovpada z ureditvijo občin in okrajev).

Anton Strah poda repliko, da je okrajna GZ predhodnica občinske GZ, ker je prej niso smeli drugače imenovati, a je bila že prej taka, kot je zdaj (le da je imela še občino Šentrupert).

Marinka Cempren Turk ga dopolni, da ureditvi nista temeljili na istih zakonih in niso imeli istih nalog. Organizacije so seveda že obstajale tudi prej, ampak od leta 1955 uradno govorimo o gasilskih zvezah. Kot primer navede, da so društva v Prekmurju dobila dekret že leta 1868, da morajo imeti opremo in brizgalno, a nihče ne uveljavlja te letnice.

Pogoji za ustanovitev občinskih gasilskih zvez in za prenos nalog okrajne GZ na občinske GZ so nastopile z letom 1955 (pogoj zakon in pravilnik).

Franc Bradeško pove, da je o predstavljeni tematiki že govoril s pravnikom, ki poudarja, da ne smemo enačiti okrajnih in občinskih gasilskih zvez, razen če obstaja zapisnik o preimenovanju oz. nasledstvu.

Anton Strah pove, da je GZ vedno delovala v enaki obliki, vendar dokumenta o preimenovanju nimajo.

Franc Bradeško povzame njuno predstavitev ter mnenje članov komisije o končni odločitvi, da vključijo še pravno službo in predlaga nadaljnje raziskovanje primera. Komisija sprejme

Sklep št. 1/5: Predloženo gradivo GZ Trebnje s prošnjo o spremembi letnice ustanovitve ter mnenje Komisije za zgodovino GZS, zakaj njihovi prošnji ne morejo ugoditi, bo predano v vpogled in mnenje pravni službi GZS.

Ad.2

Pregled zapisnika 5. in 6. seje Komisije

Predsednik komisije je povedal, da so člani zapisnika prejeli z vabilom in drugim gradivom po e-pošti ter jih pozval, da podajo morebitne pripombe. Pove še, da je bila obravnava izbrisa društva nepotrebna, ker je to v pristojnosti Komisije za statusna vprašanja.

Marinka Cempren Turk poda dopolnitve ter popravke, in sicer:

- da je med preostale prisotne na seji dopisan Blaž Račič, ki se je seje udeležil s predstavitev idej za obogatitev revije Gasilec,
- pri 4. točki vsebinski popravek pri drugi povedi: *Občinske gasilske zveze so bile ustanovljene na podlagi zakona o območjih, okrajih in občin, ki ga je sprejela LSLRS (junij 1955).*
- člani komisije in preostali prisotni na seji se v zapisniku navajajo z imenom in priimkom,
- številke sklepov od 5. točke,
- datum pri sklepu 6. točke (ga preveri predsednik komisije),
- ura konca seje (20.30).

Sklep št. 2/5:

- Zapisnik se sprejme po dopolnitvah.

Ad.3

Pregled vloge za spremembo letnice ustanovitve GZ Idrija in vloge GZ Goriške

Predsednik komisije za zgodovino je povedal, da so člani dokumentacijo v celoti prejeli gradivo z vabilom po elektronski pošti. Gradivo GZ Goriške so člani komisije smatrali kot verodostojno ter bodo Upravnemu odboru GZS podali soglasje za spremembo letnice ustanovitve.

Člani Komisije za zgodovino GZS predlagajo UO GZS, da se na podlagi zapisnika ustanovnega občnega zbora, ki je bil 29. maja 1955 v Čepovanu, ugotovi vlogi za priznanje letnice 1955 za ustanovitev GZ Goriške.

Sklep št. 3/5:

- Člani komisije na podlagi posredovanih in pregledanih dokumentov sprejemajo sklep ter predlagajo UO GZS, da spremeni letnico ustanovitve GZ Goriške v leto 1955.

Pri pregledu poslanih dokumentov za spremembo letnic ustanovitve GZ Idrija so člani komisije ugotovili, da morajo prosilci poslati še verodostojen dokument, kot je npr. ustanovna listina, o čemer jih je tudi že obvestil predsednik komisije.

GZ Idrija mora torej poslano vlogo za spremembo letnice ustanovitve dopolniti z verodostojno listino, kot je opredeljeno o poslovniku za spremembe letnic organizacij (zapisnik ustanovnega občnega zbora, Statut ali odločbo upravnega organa).

Sklep št. 4/5

Člani komisije na podlagi posredovanih in pregledanih dokumentov sprejemajo, da mora GZ Idrija vlogo dopolniti z verodostojnim dokumentom, kot je opredeljeno v poslovniku za spremembe letnic organizacij.

Ad.4

Program izobraževanja za kronista

Franc Bradeško prisotnim razdeli izhodišča osnutka za pripravo učnega programa, ki jih je pripravila Mateja Jemec Tomazin. Poudari, da je treba dodati še način opazovanja dogodkov. Zbrane pozove, naj podajo morebitne pripombe. Sledi pregled zapisanega, kjer je večji del razprave posvečen vsebini programa, načinu zapisovanja, uporabi dokumentov, načinu skrbi za arhiviranje ...

Janez Liponik opozori, da morajo biti določeni cilji, Marinka Cempe Turk pa, da morajo biti vsebine natančno opredeljene, kjer izpostavi tudi pomembnost razlikovanja med termini arhivar/dokumentalist/kronist. Razliko med temi termini bo do prihodnjič raziskala Jerneja J. Koselj.

V nadaljnji razpravi člani razmišljajo o morebitnih primernih predavateljih, saj bi program zajemal širše strokovno področje in tako zahteval različne profile predavateljev. Omenjeni so Vesna Jerbič Perko, Pokrajinski muzej Kočevje, Andreja Videc, Knjižnica Celje, kustos gasilskega muzeja v Varaždinu. K pripravi bi bilo smiselno vključiti tudi komisijo CTIF z njihovimi pogledi.

Po razpravi so člani sprejeli

Sklep št. 5/5: Člani naj pregledajo predloženo gradivo in nanj podajo pripombe in morebitne dodatne predloge, ki jih po e-pošti pošljejo predsedniku komisije.

Ad. 5

Monografija Gasilstvo na Slovenskem

Franc Bradeško je povedal, da se je z Jankom Cerkvnikom, predsednikom GZS, pogovarjal o izdaji monografije o gasilstvu na Slovenskem. Terminski načrt za izdajo je predvideval, da do zadnjega Plenuma pripravijo koncept in preverijo, kaj je že zbrano. Tudi Janko Cerkvnik bo preveril, kaj je bilo že narejenega na tem področju, nato bosta s Francem Bradeškom razčistila morebitne dileme.

Pregledano bo tudi gradivo Franca Severja – Nanija. Jerneja J. Koselj bo preverila, kdo bi bil lahko drugi recenzent, ki bi pokril področje splošne zgodovine, recenzijo s področja gasilstva je že naredil Florijan Jančič.

Ad. 6

Razno

Franc Bradeško je bil na posvetu o starih brizgalnah v Lokovici pri Šoštanju, kjer je izvedel, da so akterji teh dogodkov prepuščeni sami sebi, ni sodelovanja z nivoja GZS, le predstavnik Sveta veteranov obiskuje njihova srečanja. Nekateri med njimi so izredni poznavalci stare tehnike. Na zadnji seji UO GZS je predsednik Sveta veteranov predstavil to področje, predvideno je, da se odloči, kdo bi prevzel nalogo sodelovanja z njimi – Svet veteranov ali Komisija za zgodovino?

Delujoči na področju stare opreme in tehnike opažajo pomanjkanje evidenc, marsikateri pa ima dobro shranjene predmete. Zelo težko pričakujejo evidentiranje zbrani materialov. Razmišljajo, da ne bi več organizirali srečanj, saj se oprema pogosto poškoduje ali predeluje za dosego boljših rezultatov, kar ni v skladu z ohranjanjem dediščine. Ob tem posvetu so se prvič trudili, da bi dosegli vse, ki se s to tematiko ukvarjajo, a še vedno niso bili uspešni v popolnosti.

Janez Liponik doda, da si pri izpolnjevanju evidenc lahko pomagajo s katalogi opreme.

Ob tem se ponovno odpre še vprašanje definicij muzeja, zbirke, paviljona ...

Sledil je pregled inventarnega obrazca, ki ga je pripravila Marinka Cempre Turk, kot osnova za vpis opreme in tehnike na terenu v Vulkan. Po razpravi se člani odločijo, da bo Janez Liponik poskusil v tabelo vnesti podatke za nekaj predmetov, da bi videli, ali je učinkovita.

Marinka Cempre Turk opozori še na izsledke njenega poizvedovanja, s katerim je ugotovila, da so komisije za zgodovino zelo slabo zastopane. Predlagala je, naj Franc Bradeško ta podatek predstavi tudi na UO GZS.

Franc Bradeško pove, da je bil tudi na posvetu zborovodij v Šoštanju, kjer so se pripravljali na srečanje gasilskih pevskih zborov, ki je bilo navdušujoče. Želi si, da bi bilo več narejenega na obveščanju in prisotnosti gasilcev na omenjenih dogodkih.

V pripravi je zbornik, ki bo izdan ob 70-letnici GZ na Slovenskem, predvidoma konec septembra. Nekaj GZ je precej slabo odzivnih.

Pozanimal se je tudi o možnosti sodelovanja na dogajanju Evropske prestolnice kulture v Novi Gorici. Programski vodja je bil zelo odziven in mu bo poslal poročilo o sodelovanju/vključevanju gasilcev v dogajanje. Izvedel je, da bi se morali za aktivnejše dejavnosti vključiti že pred 5 leti, zdaj še iščemo rešitve, kako bi lahko sodelovali. Marinka Cempre Turk podpre prizadevanja, da bi na nekakšen način gasilci vseeno lahko še sodelovali pri dogajanju.

Janez Liponik še pove, da je Društvo za ohranjanje gasilske dediščine Slovenije sodelovalo z razstavo na Državnem gasilskem tekmovanju v Gorišnici. Poudari težavo, da niso imeli nič primernih materialov, ki bi jih lahko delili otrokom. Marinka Cempre Turk predlaga zgibanke gasilskih avtomobilov ali kaj podobnega (Jerneja J. Koselj preveri morebitne primerne materiale).

Janez Liponik je (še ob prisotnosti predstavnikov GZ Trebnje) sprožil vprašanje, s katerim se ukvarja že kar nekaj časa, in sicer kdaj je bilo prvo tekmovanje za memorial Matevža Haceta. Oba predstavnika je tudi prosi za pomoč, če bi slučajno pri pregledu dokumentacije kje našla podatek, ali je bilo v njihovi regiji organizirano tekmovanje (izbirno).

Seja je bila končana ob 20.45.

Zapisala:

Jerneja Jelovčan Koselj,
strokovna sodelavka za gasilski tisk

Predsednik komisije:
Franc Bradeško